

Otok

Zdenko Vrdlovec

Kako bi imenovali film, ki obsega vse tole: kloniranje oziroma klone kot »rezervne dele« človeških organov in življenjskih funkcij, motiv »norega« znanstvenika, upor kreature proti stvarniku, vprašanje razlike

med človeškim in »še-ne-človeškim« ter spomin kot kriterij te razlike? Dobro, naslov tega filma je *Otok*, ampak katera bi bila tista »žanrska kategorija«, ki bi sintetizirala vse te motive, ki so jih obdelali že številni in žanrsko najrazličnejši film? Ta »sintetična« forma, ki ne bi mogla obstajati brez filmov, kot so Scottov *Iztrebljevalec*, Langov *Metropolis*, Spielbergovo *Posebno poročilo*, Weirov *Trumanov šov* in frankensteinovski cikel, je akcijski

spektakel, v katerem pa ne gre toliko za poudarek na akciji (čeprav seveda tudi te ne manjka) kot za spretno režirano dogajanje, ki rajši povzema že vse znano, kot da bi se poizkušalo v kakšnih novih idejah in oblikah.

Prva tretjina *Otoka*, v režiji Michaela Baya, je nova filmska verzija motiva platonovske votline, če vas zanima »filozofska« podlaga oziroma inačica *Trumanovega šova*, če vzamemo filmske »reference«. V futuristični konstrukciji iz stekla in jekla se gibljejo uniformirana bitja človeškega videza, ki si vsa delijo iste sanje o rajskem otoku in prepričanje, da so edina preživela jedrsko katastrofo. Resda malo spominjajo na suženjske delavce v Langovem *Metropolisu*, toda ti so bili vendarle ljudje, medtem ko gre v *Otoku* za umetna bitja s programiranimi sanjami in programiranim obsegom vednosti. Njihov predhodnik v zgodovini filma je seveda Frankensteinova kultura, toda ta je še veljala za monstrozno bitje, pač v skladu z religiozno-humanistično koncepcijo, po kateri je ustvarjanje umetnega življenja »nenaravno« početje in prekršek zoper božjo kreacijo. A tudi frankensteinovski cikel je imel svoj zgodovinski razvoj, v katerem je na koncu že simpatiziral z ubogo umetno spako, prelomnica pa je bil seveda *Iztrebljevalec*, kjer so bila umetna bitja, replikanti, že zagotovo bolj človeška od ljudi. Danes je ta »prebrat paradigme« tako rekoč že aksiomatičen: vsi vemo, da je umetno boljše od naravnega, kot nas

prepričuje znanost. Toda vsaj kot filmski gledalci še ne moremo simpatizirati z umetnimi bitji, ne glede na način njihovih kreacije, dokler ne manifestirajo človeških potez (seveda ne le zunanjih, ampak predvsem notranjih, »subjektivnih«), kot lahko to vidimo tudi v tem filmu. Šele ko se klon, imenovan Lincoln Šest Eko (Ewan McGregor), ki ima nekoliko drugačne sanje od programiranih, začne ovedati »tujosti« svojega okolja in samostojno raziskovati, vemo, da smo dobili »klasičnega« junaka, ki bo razkril videz in se dokopal do bistva. To bistvo pa, kot kaže, prevzema nekatero ideje ameriškega filozofa Francisca Fukuyame, ki prav v zvezi s kloniranjem napoveduje novo obliko družbenega razlikovanja: na eni strani manjšina tistih, ki so dovolj bogati, da si lahko privoščijo »večno« življenje, kot jim ga omogoča sodobna znanost s produciranjem klonov kot rezerv za njihove obolele življenjske organe, in na drugi strani množice navadnih smrtnikov, zapisanih naravni smrti, ker so »prerevni« za »večno« življenje. Seveda pa v filmu, in še zlasti ne ameriškem, takšnih »idej« ni mogoče promovirati brez romance, ki pa je v *Otoku* tako rekoč paradokсна: seveda je zanj potreben očarljiv ženski klon z imenom Jordan Dva Delta (Scarlett Johansson), le da erotična zveza ni kakšen »prvi vzrok«, marveč je *causa finalis* ali tisto, kar človeška kлона odkrijeta na koncu filma. Ob spretni režiji so s tem izpolnjeni skoraj vsi pogoji za privlačen film.

